

τική διάρθρωση της χώρας τους.

Αξιοπρόσεκτο είναι ότι κανείς δεν υπήρξε κατακτητής της θρησκευτικής αυτής μεγαλόπολης μέχρι το Ισλάμ, από τη στιγμή που οι Πέρσες κατέλαβαν από τους Μήδους τον ήδη ιερό χώρο. Ασφαλώς οι Ασσούριοι (Σαργών και Ασσουρμινιπάλ) είχαν προσαρτήσει όλες αυτές τις επικράτειες κατά τον 8. και τον 7. αι., ανησούμε όμως κατά πόσο ο χώρος θεωρήθηκε και από εκείνους ιερός. Βρισκόταν όμως μέσα στον ευρύτερο χώρο των φόρου υποτελών στη Νινευί Μαντά (Μήδων). Αιώνες αργότερα ο Μεγαλέξανδρος δε διήλθε από αυτά τα Β. σχετικά με την πορεία του σε αυτά τα γεωγραφικά μήκη σημεία. Ολόκληρη η έκταση Α της Σεβάστειας ως Β της λίμνης Βαν και ανατολικότερα η λίμνη Ουρουμίγιε και πιο πέρα οι εκτάσεις της Ατροπατινής Μηδίας και Ν ως εδώ διέφυγαν από τον έλεγχο και την εξουσία του. Άλλωστε, το όνομα της περιοχής οφείλεται ακριβώς στον Ατροπάτη, Πέρση πρώην στρατηγό, τον οποίο ο ίδιος ο Αλέξανδρος διόρισε σατράπη της Β. Μηδίας, σε αυτά τα μέρη δηλαδή, το 328 π.Χ. Ούτε οι Σελευκίδες φαίνεται ότι διατήρησαν κάτι περισσότερο από ονομαστική ηγεμονία στο Β. Ζόγρο. Ο χώρος απειλήθηκε σοβαρά μόνο το 36 π.Χ. από τα στρατεύματα του Μάρκου Αντωνίου. Αυτός με περίπου 100.000 στρατό και ύστερα από πολλές περιπέτειες έφτασε προ των τειχών της Πράσπας, την πολιορκία, αλλά σύντομα αναγκάστηκε να λύσει την πολιορκία και να φύγει με βαριές απώλειες. Έτσι είχε σωθεί η αρσακιδική Περιοία.

Μετά τα μισά του 14. αι. το Ταχτ - ε Σουλεϊμάν περιήλθε σε παρακμή και σταδιακά εγκαταλείφθηκε. Από την έσχατη φάση κατοίκησης του σώζεται ένα τζαμί ημερησιωμένο. Κατά τα χρόνια των Τιμουριδών, κι ενώ ήδη ο τόπος είχε βυθιστεί σε παρακμή, πολλές καταστροφές επισυνέβησαν και από τότε χρονολογείται η καταστροφή των οικισμάτων έξω από τον Περιβόλο. Ωστόσο, δεν έχει συγκεκριμενοποιηθεί ιστορικά η καταστροφή αυτή, φαίνεται όμως ότι τμήμα του πλούτου του Ταχτ - ε Σουλεϊμάν διασπάρθηκε τότε στα τριγύρω βουνά και σήμερα ανευρίσκονται εύκολα ακόμη και στην επιφάνεια της γης κομμάτια πολύτελου κεραμικής, θρίμματα χρυσού, χρυσά και αργυρά νομίσματα. Η ολοκλήρωση των αρχαιολογικών ερευνών στο Ταχτ - ε Σουλεϊμάν θα μπορούσε να συμπληρώσει την ελλιπή γνώση μας περί των διαστάσεων της εκτός του Περιβόλου πόλης και περί ορισμένων ιστορικών κρίσιμων στιγμών της, θα απαιτούσε όμως τεράστια προσπάθεια πολλών ετών και πολυάριθμης μονάδας. Με τη δεδομένη πολιτική των τελευταίων ισλαμικών κυβερνήσεων της Περιοίας αυτό κρίνεται εσχάτως απίθανο.

Το σημαντικότερο συμπέρασμα, το οποίο μας προσφέρει το Ταχτ - ε Σουλεϊμάν, είναι ότι κατά την αρσακιδική και σασανιδική περίοδο, όταν ο αυθεντικός ανεικονικός μονοθεϊστικός χαρακτήρας του Ζωροαστρισμού είχε χαθεί και στη θέση του είχε επιβληθεί ένα ειδωλωλατρικό σύστημα κατ' απομίμηση της βαβυλωνιακής μυστηριακής θρησκείας του Μαρντούκ υπό το όνομα του Μιθραϊσμού, υπήρχε ένας χώρος όπου η αυθεντική ζωροαστρική ορθοδοξία είχε διατηρηθεί, αν όχι πεφρουρηθεί.

Βιβλιογραφία: H. H. van der Osten - R. Naumann «Takht - i Suleiman», Vorläufiger Bericht über die Ausgrabungen, 1959, στα Teheraner Forschungen, B. 1, Berlin, 1961. Arthur Upham Pope «A Survey of Persian Art, from Prehistoric Times to the Present», 6 volumes, 1939 - 1939, London - New York (επανεκδομένο σε 13 τόμους το 1967). O. Aslanapa - R. Naumann «Forschungen zur Kunst Asiens», Istanbul, 1969. Dietrich Huff «Takht - i Suleiman», στο Iran, vol. VII, London, 1969; vol. VIII, London, 1970; vol. IX, London, 1971. Klaus Schippmann «Hinweise und Anmerkungen zu einigen sasanidischen Monumenten», στο Iran, vol. VII, London, 1969. Sylvia Matheson «Persia: An Archaeological Guide», Noyes Press, New Jersey, USA, 1973.

K. ΜΕΓΑΛΟΜΑΤΗΣ

Ταχτ - ε Ταούς. Αρχαιολογικός χώρος ελάχιστα εξερευνημένος και μελετημένος, ο οποίος εκτείνεται σε μια ευρύτατη πεδιάδα του οροπεδίου ανάμεσα στους βράχους της Περσέπολης και του Ναξ - ε Ρουστάμ, της αιχμενιδικής νεκρόπολης. Εδώ υπήρχε η μεγάλη σασανιδική πρωτεύουσα Ιστάχρ και ακριβώς γι' αυτόν το λόγο στις περσικές παραδόσεις ο χώρος αυτός αποκλήθηκε Ταχτ - ε Ταούς (δηλ. «Θρόνος του Παγονιού», πανάρχαιου συμβόλου της περσικής αυτοκρατορικής εξουσίας). Τα λιγοστά ερείπια, τα οποία σώζονται

στο χώρο αυτόν, όπου δεν έχουν γίνει ακόμη ανακαφές, βρίσκονται σε απόσταση 7 χλμ. στο δρόμο προς Πασαργάδες, από το Ταχτ - ε Τζαμισίν (δηλ. «Θρόνο του Τζαμισίν», μυθικού ήρωα) όπως αποκαλείται στα περσικά η Περσέπολη.

Κοντά το Ταχτ - ε Ταούς, χώρο των προαναφερμένων υπολειμμάτων, περίπου 300 μ. δίπλα σε μια απόκρημη πλαγιά του λόφου υπάρχουν τα σασανιδικά ανάγλυφα του Ναξ - ε Ρατζάμπ. Στα αριστερά ο Σαπούρ Α' (241 - 272), έφιππος, ακολουθείται από εννιά πρόσωπα, το πρώτο από τα οποία είναι ο γιος του Ορμούζντ Α' (272 - 273). Στα δεξιά υπάρχει το ανάγλυφο της στέψης του Σαπούρ Α' από το θεό Άχουρα - Μαζντά και το ανάγλυφο της στέψης του Αρντασίρ Α' (224 - 241) από τον ίδιο θεό, ο οποίος σ' αυτήν την περίπτωση κραδαίνει ένα σκήπτρο. Λίγο πιο πέρα υπάρχει και το ανάγλυφο του Μεγάλου Αρχιερέα Καρτίρ και μια επιγραφή σε σασανιδική παχλεβί (αραμαϊκή) γράφη.

Σε 800 μ. από το Ναξ - ε Ρατζάμπ, αλλά από την άλλη πλευρά του Πολβάρ Ρουντ υπάρχει ημιτελειωμένος υπαιθριος τάφος, γνωστός κατά τις περσικές παραδόσεις ως «Ταχτ - ε Ρουστάμ» (δηλ. «Θρόνος του Ρουστάμ», μυθικού ήρωα), τον οποίο ο E. Herzfeld θεώρησε τάφο του Καμπούτζιγια (Καμβύση), δολοφονημένου το 522 μέσα σε ανεξιχνίαστες περιστάσεις.

Σε 4 χλμ. από το Ταχτ - ε Ταούς μπροστά στην προέκταση των βράχων του Ναξ - ε Ρουστάμ προς τα ΒΑ υπάρχει το χωριό Χατζιαμπάντ, μέσ' από το οποίο περνάει ο δρόμος προς το συμπλεγμα σπηλαίων Ταγγκ - ε Σαχ Σαρβάν. Μέσα στην προέκταση των βράχων του Ναξ - ε Ρουστάμ είχαν διαμορφωθεί ορισμένα φυσικά σπήλαια σε λειτουργικούς χώρους του αρσακιδικού και σασανιδικού μιθραϊσμού.

Η απόληξη των βράχων των σπηλαίων Χατζιαμπάντ προς τα δυτικά φτάνει στο Ναξ - ε Ρουστάμ, αιχμενιδική νεκρόπολη, η οποία απέχει 7 χλμ. από την Περσέπολη. Εκεί υπάρχουν οι λαξευτοί τάφοι, από δεξιά προς τ' αριστερά, διαδοχικά, του Δαρείου Β' (424 - 405 π.Χ.), του Δαρείου Α' (521 - 485 π.Χ.), του Ξέρξη (485 - 465 π.Χ.) και του Αρταξέρξη Α' (465 - 424 π.Χ.). Προφανώς δεν είχε απομείνει αρκετός χώρος εδώ για να λαξευθεί ένας μεγάλος σταυρόσχημος τάφος, όπως οι προαναφερμένοι, και γι' αυτό οι Αρταξέρξης Β' (405 - 361 π.Χ.), Αρταξέρξης Γ' (361 - 338 π.Χ.) και Δαρείος Γ' (336 - 330 π.Χ.) είχαν προτιμήσει να διατάξουν να λαξευτούν οι τάφοι τους στους βράχους πάνω από την Περσέπολη. Οι σταυρόσχημοι τάφοι χαρακτηρί-

σαν την αιχμενιδική ταφική αρχιτεκτονική. Η οριζόντια διάταξη του σταυρού (το σχήμα του οποίου διαμορφώνεται με λείανση της βραχώδους κάθετης κλιτύς) φέρει συνήθως δυο ζεύγη κιόνων εκατέρωθεν της εισόδου του κοιλώματος, το οποίο είναι ο θάλαμος του τάφου. Στο άνω τμήμα του σταυρού, δηλ. στην άνω εξωτερική επιφάνεια (ύψους 22,50 μ.) αναπαρίσταται ο Άχουρα Μαζντά ως πτερωτός ήλιος, πράγμα το οποίο σημαίνει κατ' εξοχήν ασσυριακή επίδραση. Εδώ όμως προσαίρεται πάνω από τον πτερωτό ήλιο το άνω τμήμα του σώματος ενός ατόμου, διότι οι Πέρσες στα χρόνια αυτά είχαν ήδη επαναφέρει τις ανθρωπομορφικές αναπαραστάσεις, τις οποίες άρχιζαν να απορρίπτουν από τα χρόνια του Σαργώνα Β' (722 - 705 π.Χ.) οι Ασσούριοι.

Στο Ναξ - ε Ρουστάμ, μπροστά στον τάφο του Αρταξέρξη Α', υπάρχει ένα κτίριο από ανοικτόχρωμη και σκουρόχρωμη πέτρα, ύψους 12,60 μ., τετράγωνο (κάθε πλευρά 6,90 μ.), το οποίο καλείται κατά τις περσικές παραδόσεις Καμπά - ε Ζαρντόστ (Κύβος του Ζωροάστρη), αναλογικά με τον Καμπά του Ισλάμ στη Μέκκα. Το κτίριο ουσιαστικά δε σχετίζεται με τον Ζωροάστρη, διότι είναι ο αρχαιότερος και ο καλύτερος σωζόμενος Ναός Φωτιάς (Πυρείο) ανεγερμένος από το Δαρείο Α'. Το επίπεδο της εισόδου στο κτίριο αυτό είναι χαμηλότερο της επιφάνειας της γης μπροστά από τους λαξευτούς τάφους, γι' αυτό κατεβαίνουμε κάποια σκαλοπάτια, διαμορφωμένα από την αρχαιότητα. Το κτίριο είναι διώροφο και χαρακτηριστικά είναι τα έξι «τυφλά» παράθυρα.

Στην απότομη βραχώδη κλιτύ ανάμεσα και παράπλευρα από τους λαξευτούς τάφους υπάρχουν πολλά ανάγλυφα και διάφορες επιγραφές σασανιδικής εποχής: μια επιγραφή του Καρτίρ, όπου ο Μέγας Αρχιερέας του Άχουρα Μαζντά διαλαμβάνει τα της νίκης του Σαπούρ Α' στην Έδεσσα της Ορσηνης, 260) και τα των προσπαθειών του ίδιου να εξοβελίσει τον Αχρίμάν (περσ. Άνγκρα - Μαϊνιού), άρχοντα του Κακού, και να καταστρέψει τον κόσμο των ειδώλων. Το πιο εντυπωσιακό από τα ανάγλυφα είναι η τεραστίων διαστάσεων Νίκη του Σαπούρ Α' στην Έδεσσα, όπου βλέπουμε το (μόνο) ρωμαίο αυτοκράτορα αιχμάλωτο (Βαλεριανό) γονατιστό μπροστά στον έφιππο Σασανίδα. Από δεξιά προς τ' αριστερά διακρίνουμε ακόμη: τη στέψη του Ναρσή (293 - 302) από τη θεά Ανάχιτα, το κνήγι του Μπαχράμ Β' (276 - 309) την προαναφερμένη νίκη του Σαπούρ Α', τη μάχη του έφιππου Ορμούζ Β' (302 - 309), τους Σαπούρ Β' (309 - 379) και

Τα ερείπια της αρσακιδικής και σασανιδικής πρωτεύουσας Ιστάχρ στον αρχαιολογικό χώρο Ταχτ - ε Ταούς, που εκτείνεται ανάμεσα στους βράχους της Περσέπολης και του Ναξ - ε Ρουστάμ (φωτ. Κ. Μεγαλομάτης).

Μπαχράμ Β' ένθρονους, τη μάχη του έφιππου Μπαχράμ Δ', τον Μπαχράμ Β' και την οικογένειά του. Το τελευταίο ανάγλυφο είχε φιλοτεχνηθεί πάνω από ένα ελακτικό ανάγλυφο του 8. π.Χ. αι., το οποίο πιστοποιεί την επέκτασή του νέου κράτους του Ελάμ (1100 - 640 π.Χ.) μέχρι εδώ. Από το ελακτικό ανάγλυφο διακρίνεται κάπως μια μορφή. Τέλος, στο αριστερό άκρο της υπέρβασης του βράχου σημειώνεται και το ανάγλυφο της στέψης του Αρντασίρ Α', από τον Άχουρα - Μαζντά, όπου και οι δυο ποδοπατούν ο πρώτος τον τελευταίο Πάρθη Αρσακίδη βασιλιά, Αρταμπάν Ε', και ο δεύτερος τον Αχρίμάν, πνεύμα του κακού. Δυο βωμοί φωτιάς υπάρχουν πιο πέρα αριστερά, μετά την υπέρβαση του βράχου. Το Ναξ - ε Ρουστάμ είχε συγκεντρώσει το σεβασμό και τις τιμές των Σασσανιδών προς τους μεγάλους Αχαιμενίδες προγόνους τους και ήταν ουσιαστικά στην άκρη της σασσανιδικής πρωτεύουσας Ιστάχρ. Πιο πέρα η Περόσπολη παρέμενε μισοερείπιωμένη στις στάχτες και τα χώματα, εντελώς εγκαταλειμμένη.

Βιβλιογραφία: Vanden Bergher - Archéologie de l'Iran Ancien, Leiden, 1959 (με εξαντλητική μέχρι τότε βιβλιογραφία). E. Porada - Iran Ancien, l'Art a l'Epoque préislamique, Paris, 1963. A. Stein - An Archaeological Tour in Ancient Persia, στο Iraq, vol. III, part 2 (1936), σ. 111 - 226. Jean Louis Huët - Iran I, στη σειρά Archaeologia Mundi, έκδ. Nagel, Genève, 1965.

K. ΜΕΓΑΛΟΜΑΘΗΣ

Ταχτίσας Κώστας (γεν. το 1927). Σύγχρονος Έλληνας ποιητής και πεζογράφος. Γεννήθηκε στη Θεσσαλονίκη, αλλά μεγάλωσε στην Αθήνα. Στη δεκαετία του 1954 - 1964 έζησε στη Δ. Ευρώπη, στις ΗΠΑ και στην Αυστραλία.

Πρωτοεμφανίστηκε στα γράμματα το 1954 με τη συλλογή ποιημάτων «Συμφωνία του Μπραζίλιαν». Ακολούθησε μια ακόμη συλλογή με τον τίτλο «Το καφενείο του Βυζάντιου» (1956).

Το 1963 εξέδωσε το μυθιστόρημα «Το τρίτο στεφάνι», που τον επέβαλε ως λογοτέχνη στην Ελλάδα και τον έκανε γνωστό στο εξωτερικό. Στη χώρα μας γνώρισε αλλεπάλληλες εκδόσεις και μεταφράστηκε στα αγγλικά, γαλλικά, γερμανικά, ισπανικά, ολλανδικά, ουγγρικά και ρουμανικά. Η κριτική το δέχτηκε με ενθουσιασμό, αλλά κι επιφύλαξη για τη νατουραλιστική του έκφραση.

Το 1964 - 1967 εξέδωσε μαζί με το Νάνο Βαλαωρίτη, το Γιώργο Μακρή και τη Μαντώ Αραβαντινού το περιοδικό «Πάλι». Το 1969 υπέγραψε τη δήλωση των 18 ενάντια στη λογοκρισία της χούντας.

Το 1972, ο Τ. εξέδωσε τη συλλογή διηγημάτων «Τα Ρέστα» και το 1979 το βιβλίο «Η γιαγιά μου η Αθίνα». Μετέφρασε 4 κωμωδίες του Αριστοφάνη: τη «Λυσιστράτη» (1977), με σχέδια του Χατζηκυριάκου - Γκίκα, τους «Βατράχους» (1982), τις «Εκκλησιαστικές» (1982) και τις «Θεσμοφοριαζούσες». Επίσης, μετέφρασε τα θεατρικά έργα: «Φιλομένη Μαργουράνο» του Ντε Φίλιππο, «Δεσποινίς Μαργαρίτα» του Ατάνυτε κ.ά.

ταχυγένεση (βιολ.). Ανώμαλη ανάπτυξη, κατά την οποία συμπίπτουν ή παραλείπονται ορισμένα στάδια της εμβρυϊκής εξέλιξης και ως εκ τούτου επιταχύνεται η ανάπτυξη του οργανισμού.

Η τ. παρατηρείται σε αρκετά είδη. Η παράλιψη των διάφορων σταδίων είναι τυχαία και δεν έχει σχέση με το χρόνο της εμφάνισής τους ή τη διάρκειά τους. Η τ. είναι το αντίθετο της παλιγγένεσης (επανάληψης προγονικών μορφών).

ταχυλωσία (ιατρ.). Διαταραχή της ομιλίας κατά την οποία το άτομο συσσωρεύει τόσο γρήγορα τη μια μετά την άλλη τις λέξεις, έτσι που ο λόγος του να γίνεται ακατάληπτος. Αιτία της τ. θεωρούνται οι παθήσεις του νευροφυτικού συστήματος και, σε πολύ σπάνιες περιπτώσεις, διάφορες οργανικές βλάβες. Η τ. παρατηρείται σε νευρικά ή ευαίσθητα άτομα. Ως θεραπεία συνίσταται η ψυχοθεραπεία και η πρακτική ορθοφωνική.

ταχυγραφία (η) ' το σύντομο γράμμα, η, προς συντομία, γραφή με σύμβολα. Η τ. ήταν γνωστή στους αρχαίους Έλληνες και Ρωμαίους και την ασκούσαν ειδικοί ταχυγράφοι, που για να προλαβαίνουν την καταγραφή των λόγων των ρητόρων χρησιμοποιούσαν συγκεκριμένες λέξεις. Αργότερα, η τ. εξελίχθηκε σε ιδιαίτερο σύστημα γραφής με σύμβολα, η *τελενογραφία* (βλ. λ.).

ταχυδακτυλογράφια. Η παιγνιώδης τέχνη να δημιουργούνται οπτικές απάτες, με τη μεγάλη επιδεξιότητα και ταχύτητα των χεριών ' ένα παιχνίδι ταχύτητας των χεριών, του οποίου το αποτέλεσμα φαίνεται αυτόματα.

Γνωστή με διάφορα ονόματα η τ., όπως θαυματοποιία, γοητεία, μαγεία, λευκή μαγεία κ.ά., ανάγεται σε αρχαιότερους χρόνους. Οι Αιγύπτιοι, οι Χαλδαίοι και οι Πέρσες είχαν ταχυδακτυλογράφους, όπως και οι Έλληνες και οι Ρωμαίοι, τους λεγόμενους θαυματοποιούς, θαυματοουργούς, ψηφοπαίκτες, σκιροπαίκτες, γόητες. Πολλοί από αυτούς εμφανίζονταν και στις σκηνές των διάφορων θεάτρων, συχνά δε προσκαλούνταν στα συμπόσια, για να τέρπουν τους συνδαιτημένους. Το 324 π.Χ., ο Μέγας Αλέξανδρος, κατά τις γιορτές του γάμου του με τη θυγατέρα του Δαρείου, προσκάλεσε τους επιδεξιότερους θαυματοποιούς της εποχής, Σκύμνο τον Ταραντίνο, Φιλιτίδη το Συρακούσιο και Ηράκλειτο το Μυτιληναίο, οι οποίοι έτεψαν τους προσκαλεσμένους του, ενώ σε άλλες περιπτώσεις, το παιχνίδι των χεριών, την τ. δηλ., παρουσιάζαν και γυναίκες.

Η τέχνη του ταχυδακτυλογράφου, η οποία εξαρτάται τόσο από την επιδεξιότητα του παρουσιαστή και τη λεπτότητα του πνευμάτος του, όσο και από την ταχύτητα των κινήσεών του, περιλαμβάνει πειράματα, τα οποία μπορούν να εκτελεστούν με αντικείμενα ορισμένων διαστάσεων, όπως μαντίλια, νομίσματα, μικρές σφαίρες, ταινίες, παγνιόχαρτα, καρτέλα, περιστέρια, λαγουδάκια κ.ά. Στην κατηγορία της τ. κατατάσσονται, συχνά, και η ακροβασία, ο φακισμός, ο πνευματισμός κτλ.

Μεταξύ των γνωστότερων ταχυδακτυλογράφων των τελευταίων χρόνων, αναφέρονται οι: Ιούλιος ντε Ροβέρ, ο οποίος έδωσε και το όνομά του στην τέχνη αυτήν, «prestidigitation», από τις λατινικές λέξεις presto digiti, Πινέτι, Λεντρί, Μπόσκος, Μοφύ, Ρεναλύ, Καζνέφ, Μπελλακίνι, Ρομπέν κ.ά.

Στα νεώτερα χρόνια, η τ. περιορίστηκε στα διάφορα αναψυκτικά, στα θέατρα ποικιλιών, στα πανηγύρια, ενώ διάσημοι ταχυδακτυλογράφοι δίνουν παραστάσεις με αδρή αμοιβή, στα θέατρα των μεγαλουπόλεων. Η Ελλάδα έχει να επιδείξει σπουδαίους ταχυδακτυλογράφους, κατά τις τελευταίες δεκαετίες, με καταπληκτικά πράγματα επιτεύγματα, που τους έκαναν γνωστούς και έξω από τη χώρα μας, καθώς και σπουδαίους αριθμομαγιστρούς, όπως είναι ο Διαμαντής, ο Καρύδης κ.ά.

ταχυδρίτης (tachydrite). Ορυκτό, ένυδρο χλωριούχο άλας του αβσεστίου και μαγνησίου, με τύπο $\text{CaMg}_2\text{Cl}_6 \cdot \text{Zn}_2\text{O}$. Είναι κρύσταλλοι του κανονικού είναι συμπαγείς. Είναι άχρωμος ή έχει χρώμα κηρώδες κίτρινο ή κίτρινο του μελιού. Παρουσιάζει υαλώδη στιλπνότητα. Σχίζεται τελεία κατά μια διεύθυνση. Έχει σκληρότητα 2,0 της κλίμακας Mohs και πυκνότητα 1,67 g/cm³. Έχει πικρή γεύση. Διαλύεται εύκολα στο νερό. Εξάγεται στη Γερμανία.

ταχυδρομείο. Συγκρότημα κτιρίων στο οποίο στεγάζονται οι διάφορες μονάδες λειτουργίας της ταχυδρομικής υπηρεσίας, δηλ. τα ταχυδρομικά γραφεία / το σύνολο των ταχυδρομικών αντικειμένων, τα οποία διαβιβάζονται ταυτόχρονα από το ένα ταχυδρομικό γραφείο στο άλλο, δηλ. οι ταχυδρομικές αποστολές / το σύνολο της αλληλογραφίας, την οποία λαμβάνει ένα πρόσωπο, φυσικό ή νομικό / το σύνολο μιας οργανωμένης υπηρεσίας, η οποία αναλαμβάνει να εκτελέσει το ταχυδρομικό έργο μιας χώρας («ταχυδρομείο του κράτους»). (εγκυκλ.). Το τ. αποτελεί επιχείρηση που ενεργείται από το κράτος και είναι επιφορτισμένη με τη μεταφορά επιστολών, εντύπων, εμπορευμάτων μικρού βάρους, χρημάτων, καθώς και άλλες μεταφορές ή και οικονομικής φύσης εργασίες. Η εμφάνισή του τ. μπορεί να ισχυρισθεί κανείς πως συμβαδίζει με την εμφάνισή του πολιτισμού στη γη και μάλιστα προηγείται από τις άλλες εκδηλώσεις του. Στην αρχή, ο άνθρωπος έστελνε τα μηνύματά του με αποσταλμένα, «ταχυδρόμους», ο οποίος απομνημόνευε το μήνυμα που έπρεπε να μεταφέρει. Αργότερα, έκανε χρήση σχοινιών, τα οποία έφεραν «κόμβους» για συνεννόηση. Όταν πλείον στην Κίνα επί εποχής αυτοκράτορα Φο - Χι, στις αρχές της τρίτης π.Χ. χιλιετίας, εφευρέθηκε η γραφή με

τα λεγόμενα *ιδεογράμματα* (βλ. λ.), οι Κινέζοι έκαναν χρήση της γραφής αυτής για την αλληλογραφία τους, την οποία χάραζαν πάνω σε μέταλλα, ξύλα κτλ.

Οι βιβλικοί συγγραφείς στην Αγία Γραφή μιλούν περί ταχυδρόμων και περί ενός υποτιπώδους ταχυδρομείου («Ιώβ» Θ', 25, Γ' «Βασιλειών» Κ', 8, «Εσθήρ» Α', 22, Η', 10 και 14 κ.ά.), ενώ ο ιστοριογράφος Διδώδωρος ο Σικελιώτης (90 - 21 π.Χ.) ομιλεί περί πρωτόγονου τ. στην αρχαία Αίγυπτο κατά τη δωδέκατη δυναστεία (1800 - 1750 π.Χ.). Οι φαραώ είχαν οργανώσει για τις δικές τους ανάγκες ταχυδρομική υπηρεσία και το παράδειγμά τους μιμήθηκαν και άλλοι μεγιστάνες. Σε κάποιο μέτρο τα τ. αυτά μετέφεραν και ιδιωτική ανταπόκριση. Κατά την εποχή αυτή χρησιμοποιούσαν παπύρους, αλλά και άλλα υλικά, ξύλα, υφάσματα κτλ., πάνω στα οποία χαραζόνταν ή γράφονταν τα ιερογλυφικά, τα ιερατικά και τα λοιπά παραγενέστερα ψηφία γραφής. Αργότερα, οι Πέρσες οργανώσαν ταχυδρομική υπηρεσία κατά πολύ σημαντικότερο τρόπο, όπως μας αναφέρουν ο Ηρόδοτος και ο Ξενοφώντας. Ο Ηρόδοτος μας παρέχει την πρώτη πληροφορία πως ο Κύρος ο Πρεσβύτερος, βασιλιάς των Περσών (553 - 528 π.Χ.), πριν από την εκστρατεία του εναντίον των Σκυθών (530 π.Χ.), έθεσε σ' εφαρμογή σταθμούς, τους λεγόμενους «ιππώνας» για την αντικατάσταση των έφιππων ταχυδρόμων ή των ίππων. Και άλλοι ιστορικοί της αρχαιότητας (Ξεν. Δ', 17 - 18) παραδέχονται πως ο Κύρος είναι ο ιδρυτής της πρώτης κανονικής ταχυδρομικής υπηρεσίας, με την οποία κατόρθωσαν να βρίσκεται πάντοτε σ' επαφή με τις επαρχίες του κράτους του. Οι σταθμοί αυτοί, οι οποίοι ονομάζονταν κατά τον Ηρόδοτο «άγγαρα» ή «αγγαρηίων» απείχαν μεταξύ τους τόσο απόσταση, όση μπορεί να διατρέξει σε μια ημέρα ένας ίππος με τον αναβάτη ταχυδρόμο. Έτσι, με την παράδοση από τον ένα σταθμό στον άλλο, τα γράμματα έφταναν στον προορισμό τους, μεταφερόμενα ανά τις αγανείς εκτάσεις της αυτοκρατορίας. Οι ταχυδρόμοι αυτοί όφειλαν να διανύσουν όλη την απόσταση που είχε οριστεί γι' αυτούς χωρίς να εμποδιστούν από βροχή, καύσωνες ή άλλες αντίξοες ατμοσφαιρικές καταστάσεις. Πάντως, τόσο στην Περσία όσο και στις υπόλοιπες ανατολικές αυτοκρατορίες (Βαβυλωνία, Ασσυρία, Αίγυπτο κτλ.) η ταχυδρομική υπηρεσία δεν προοριζόταν για την εξυπηρέτηση της ιδιωτικής αλληλογραφίας, αλλά μόνο για την κρατική.

Στην αρχαία Ελλάδα καθένα από τις πόλεις - κράτη χρησιμοποιούσε πεζοπόρους, οι οποίοι μετέφεραν τις αγγελίες των αρχόντων τόσο στο εσωτερικό της χώρας τους (πόλεις) όσο και στις άλλες χώρες (πόλεις). Οι πρώτοι λέγονταν άγγελιοί ή δρομοκήρυκες και οι δεύτεροι ημεροδρόμοι, δηλ. άντρες που πεζοπορούσαν όλη την ημέρα.

Κατά το διάσημο ιστορικό Τίτο Λίβιο (59 π.Χ. - 17 μ.Χ.) οι ημεροδρόμοι ονομάζονταν «ειδικοί ταχυδρόμοι». Σε αυτούς τους ημεροδρόμους ανήκαν ο Φειδιππίδης, ο οποίος διάνυσε την απόσταση από την Αθήνα στη Σπάρτη (220 χλμ., περίπου) σε δυο ημέρες για να ζητήσει τη βοήθεια των Λακεδαιμονίων εναντίον των Περσών (490 π.Χ.) και ο Φιλιππίδης (μαραθωνοδρόμος), ο οποίος ανάγγειλε στους Αθηναίους τη νίκη των Ελλήνων εναντίον των Περσών στο Μαραθώνα (490 π.Χ.) κι εξέπνευσε αμέσως. Επίσης, ο Ευχίδης διάνυσε την απόσταση από τις Πλαταιές στους Δελφούς και αντιστρόφως, ενώ ο Άνυτος από τη Σπάρτη διέτρεξε την απόσταση Ήλιδας - Σικωνίας.

Επί της εποχής του Μεγάλου Αλεξάνδρου (336 - 323 π.Χ.) η ταχυδρομική οργάνωση παρουσίασε πρόοδο και οι ταχυδρόμοι ονομάζονταν «βηματιστάι» και «ημιόδοι», ενώ οι Πτολεμαίοι στην Αίγυπτο διοργάνωσαν το «κατεπίγον» και «βραδύ» ταχυδρομείο.

Η ανάπτυξη της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας δημιούργησε την ανάγκη οργάνωσης μιας ταχυδρομικής επικοινωνίας. Σε αυτό βοήθησε και το τέλει οδικό δίκτυο. Βέβαια στη Ρώμη υπήρχε ταχυδρομική οργάνωση από την εποχή της δημοκρατίας (450 π.Χ.), αλλά η συστηματική οργάνωση πρέπει ν' αποδοθεί στον αυτοκράτορα Οκταβιανό Αύγουστο (27 π.Χ.) με το λεγόμενο *cursus publicus*, δηλ. δημόσια πορεία, διαδρομή και μόνο για τις κρατικές υποθέσεις. Στην αρχή ίδρυσε σταθμούς για πε-